

GEHEIM

Dit stuk bestaat uit 5 bladzijden

COMITE VERENIGDE INLICHTINGENDIENSTEN NEDERLAND Ex.nr. 6

KA 1277/87
1 bijlage

's-Gravenhage, 1 juni 1959

BEOORDELING VAN DE SITUATIE IN DE KOUDE OORLOG
BIJ HET BEGIN VAN DE CONFERENTIE IN GENEVE, MEI 1959

(Voor de belangrijkste feiten, waarop deze beoordeling is gebaseerd, wordt verwezen naar de bijlage)

Algemeen

In het algemeen beeld van de koude oorlog is in de eerste maanden van 1959 geen principiële wijziging gekomen. Nog steeds voert de Sovjet-Unie onder in hevigheid variërende militaire dreiging een politiek tot het slopen van de Westerse defensie. Bovendien verzwakt dit land door een gestadig voortgaand economisch en politiek binnendringen in de niet-gecommitteerde gebieden op lange termijn de posities van het Westen in de wereld.

De politiek tot het slopen van de defensie van het Westen

De in 1958 duidelijk waarneembare tendenz naar een steeds meer onverholen militaire dreiging heeft zich sinds de jaarwisseling krachtig voortgezet.

Het gevarenpunt voor het ontbranden van de strijd met de wapenen is sinds november j.l. Berlijn, nadat Quemoy en het Midden-Oosten eerder als zodanig kenbaar waren.

Kennelijk in verband met de door de Sovjet-Unie kunstmatig in het leven geroepen spanningen rondom Berlijn, is in Oost-Duitsland en in de satellietlanden een verhoging van de militaire activiteit (paraatheid-troepensterkte-luchtverdediging-electronische storingsapparatuur) waarneembaar.

Volgens de beschikbare inlichtingen zijn de meeste Westerse regeringen van mening, dat de Sovjet-regering weliswaar geen oorlog wenst, doch wel voornemens zou zijn tot de rand van een oorlog te gaan, teneinde het Westen tot concessies te dwingen. In dit licht bezien zouden de militaire maatregelen, welke worden getroffen, dienen als middel tot intimidatie en tevens als voorzorg om voorbereid te zijn op het risico, dat een politiek van "warbrinking" nu eenmaal met zich medebrengt. Het zou voorts kunnen zijn, dat de aangevangen onderhandelingen

GEHEIM

GEHEIM

voornamelijk de betekenis zullen blijken te hebben van een door de Sovjet-Unie gewilde krachtmeting, teneinde vast te stellen, in hoeverre het Westen bereid is weerstand te blijven bieden aan de communistische eisen, wanneer het geconfronteerd wordt met oorlogsgevaar.

Het is niet onwaarschijnlijk, dat de concessies, die de Sovjet-Unie door de hier geschetste politiek wil afdwingen niet alleen Berlijn en het Duitse vraagstuk betreffen, doch ook de desiderata, welke door de Sovjet-Unie in het vorig jaar op de agenda van een eventuele topconferentie werden geplaatst. In herinnering wordt gebracht, dat de op deze agenda voorkomende voorstellen duidelijk ten doel hadden, West-Europa onverdedigbaar te maken. Voor deze opvatting pleit, dat de Russische propaganda stelselmatig met steeds grotere nadruk de toch reeds door de vrees voor atoomwapens verontruste publieke opinie van het Westen voorhoudt, dat de Sovjet-Unie in staat is het gebruik van nucleaire strijdmiddelen op effectieve wijze te vergelden en, in geval een oorlog zou uitbreken, de Westelijke bondgenoten, welke opstelling van atomaire wapens op hun grondgebied zouden hebben toegelaten, à l'instant te vernietigen. De Sovjet-Unie zendt terzake straffe nota's aan de regeringen, waarbij terzelfder tijd de communistische wereldvredeesraad en de daarbij aangesloten nationale vredesraden de publieke opinie in de betrokken landen bewerken.

In het Midden-Oosten lijkt de kans op een militair treffen tussen Oost en West momenteel niet groot, hoewel Turkije en Iran, dit land na de weigering een vriendschapsverdrag met de Sovjet-Unie te sluiten, door de Sovjet-Unie ernstig zijn gewaarschuwd. Het jaar 1959 heeft tot nu toe ook geen aanwijzingen te zien gegeven, dat in het Verre Oosten een militair conflict tussen Oost en West zou dreigen, hoewel een hernieuwd militair optreden van Communistisch China tegen de eilanden Quemoy en Matsu tot de mogelijkheden

GEHEIM

GEHEIM

behoort. De actie van China tegenover Tibet ligt n.l. in een geheel ander vlak, daar deze de inwendige veiligheid van het communistisch blok betreft en een consolidatie betekent van de communistische overheersing aldaar.

Politiek en
economisch
binnendringen
in niet-ge-
committeerde
landen

Wel is het economisch en politiek binnendringen ook in de eerste maanden van 1959 in het Midden-Oosten voortgezet. In Irak is, hoewel bepaaldelijk niet van een communistische machtsovername kan worden gesproken, de positie van de communisten ontegenzeggelijk beduidend versterkt. De bewapening van de "Peoples Resistance Force", een communistische mantelorganisatie, geeft in deze te denken, al staan voorlopig de trainingscentra van deze organisatie nog onder leiding van het leger, dat tot nu toe het optreden van de P.R.F. controleert. Door de Sovjet-Unie hebben belangrijke wapenleveranties plaatsgehad en is een overeenkomst voor zeer beduidende economische hulp gesloten.

Opmerkelijk is de voortgaande inwerking op Egypte waar, niettegenstaande Nasser zich van een noncommunist schijnt te hebben ontwikkeld tot een anti-communist, de economische en militaire hulp volgens programma voortgaat.

Het niet tot stand komen van het vriendschapsverdrag tussen de Sovjet-Unie en Iran is voorshands als een politieke nederlaag voor de Sovjet-Unie te beschouwen.

Ook buiten het Midden-Oosten is het economisch offensief, met politieke bedoelingen, voortgezet. In het bijzonder zijn hierbij successen geboekt in de Soedan en Nepal, welke landen tot voor kort niet op de communistische aanbiedingen waren ingegaan. Voor het Westen verontrustend, vooral in verband met het Afrikaanse vraagstuk als geheel, zijn de ontwikkelingen met betrekking tot Guinea, welk land uit het blok grote hoeveelheden wapens ontving en handelsakkoorden afsloot tot zodanige hoeveelheden, dat 30 à 40%

GEHEIM

GEHEIM

van de buitenlandse handel met communistische landen wordt gedreven.

Opmerkelijk is de belangstelling voor verscheidene Latijns-Amerikaanse staten, waarbij echter ook de aldaar opgewekte weerstanden tegen het communisme vermelding verdienen.

Activiteiten
binnen commu-
nistisch blok
en de C.P.'s
daarbuiten

Van groot belang in de koude strijd zijn ook de interne activiteiten van het communistische blok, daar deze de kracht van het blok bepalen.

Inzicht hierin kan worden verkregen uit de publikaties omtrent het 21e - buitengewone - partijcongres, waar, in een sfeer van optimisme en succes, het Russische zeven-jarenplan werd geopenbaard. Ingrijpende veranderingen op het terrein van landbouw, industrie, onderwijs en wetgeving werden aangekondigd. In de periode tot 1965 zal de produktie in de zware industrie met 85%, in de lichte industrie met 50% en in de landbouw met 70% moeten toenemen. Hoewel ook thans weer het accent ligt op de produktie van kapitaalgoederen is toch ook een belangrijke uitbreiding van verbruiksgoederen en woningbouw toegezegd. Het plan als geheel lijkt, hoewel ambitieus, niet irreëel, al zullen in bepaalde sectoren wel moeilijkheden optreden.

Op politiek terrein kan worden geconstateerd, dat de pogingen van de Sovjet-Unie het Sovjet-blok onder haar leiding verder te consolideren met succes zijn bekroond. De uniformiteit in de uitlatingen van de communistische leiders, ook in Polen en Hongarije, was opmerkelijk, zij het dat in de methode van verwezenlijking van de socialistische opbouw aanpassingsmogelijkheden aan de regionale omstandigheden blijven bestaan. Dit geldt ook in de zaak van de Chinese communes, zodat ook daar niet gesproken kan worden van een ideologische controverse tussen de Sovjet-Unie en China.

GEHEIM

GEHEIM

Met veel nadruk werd aangedrongen op versterking van partijdiscipline en bestrijding van het revisionisme in de partijen en van de kapitalistische Westerse politiek. In overeenstemming hiermede leefde de campagne tegen Joegoslavië vooral van de zijde der Chinezen en sommige satellietpartijen weer op. (Opmerkelijk is overigens, dat sinds medio april de Sovjet-Unie zowel op diplomatiek als op partijniveau op nauwere betrekkingen met Joegoslavië aanstuurt). Het Wereldvakverbond werd ingeschakeld in de campagnes tot stopzetting van proeven en produktie van atoomwapens. Ook andere mantelorganisaties, zoals de Fédération Internationale des Résistants en de Wereldvre-desraad werden voor dergelijke acties en voor agitatie tegen Duitse herbewapening, K.S.G. en E.E.G. ingezet.

Bijzondere aandacht verdient dat, evenals destijds in Hongarije, ter wille van de inwendige veiligheid van het blok, een opstand in Tibet met kracht van wapenen werd neergeslagen.

Ook hier werd - in tegenstelling tot het door de communisten beleden principe van het zelfbeschikkingsrecht der volkeren - door de Chinese bezetters met geweld ingegrepen. Dat dit de stemming ten opzichte van het communisme in de neutrale landen ten ongunste heeft beïnvloed, is uit de reacties aldaar duidelijk gebleken.

Haast vanzelfsprekend is, dat ook in de eerste maanden van 1959, weer is geconstateerd, dat de Sovjet-Unie zijn militaire uitrusting heeft uitgebreid en gemoderniseerd.

Behalve door produktieverhoging en rationeler uitwisseling binnen het blok, werd ook versterking van de economie nastreefd door uitbreiding van de handel met het Westen.

-o-o-o-o-

GEHEIM

GEHEIM

Opgave van de belangrijkste feiten, waarop vorenstaande beoordeling van de situatie in de koude oorlog is gebaseerd.

Politiek, gericht op slopen defensie van het Westen

1. Diverse nota's van Moskou aan ex-vijanden van Hitler-Duitsland, aan Grote Drie, aan West-Duitsland, laatstelijk op 21 april j.l., waarbij wordt gewaarschuwd dat, wanneer bewapening van West-Duitsland doorgaat, geen succes van conferentie te Genève kan worden verwacht.
2. Als reactie op afwijzen verdrag van vriendschap door Iran nota, waarin o.a. wordt gesteld, dat regeringen, die handelen in strijd met de wensen en belangen hunner volken een lot wacht als dat van de Cubaanse dictator of van de vroegere heerser van Irak.
3. In februari j.l. werd ook aan Pakistan als lid van het Bagdad-pact een krachtige nota gericht.

Militair, maritiem, luchtmacht

Hiervoor wordt verwezen naar de ISAM's van 30 januari, 28 februari, 1 april en 25 april 1959, waaruit blijkt, dat in Oost-Duitsland en de satellietstaten een duidelijke toename van militaire activiteiten van verschillende aard zijn waargenomen. Niet alleen is de paraatheid van de Sovjetlegergroep Duitsland en van de legers der satellieten hoger dan normaal en is op groter schaal en eerder in het jaar dan anders geoefend, maar bovendien zal in het kader van proef-mobilisaties en andere manoeuvres in de maand mei een groter aantal troepen onder de wapenen zijn dan gewoonlijk. De luchtverdedigingsinstallaties zijn belangrijk verbeterd en met de ten westen van Berlijn op nieuw opgestelde elektronische storingsapparatuur wordt geregeld geoefend. Bovendien is de personeelssterkte van het 24e Russische luchtleger opgevoerd en zijn eenheden van de Oostduitse luchtmacht rond Berlijn gesignaleerd. Een en ander zal het gebruik van de luchtcorridors naar Berlijn voor het Westen, zoal niet onmogelijk, dan toch zeer bezwaarlijk kunnen maken.

Vorbereidingen zijn getroffen, dat de Russische staven ± 28 mei uit Oost-Berlijn kunnen worden teruggetrokken.

Wat de maritieme kracht betreft blijkt uit de inlichtingen, dat het grote expansieprogramma van de Sovjet-marine is voltooid en dat thans de inspanning gericht is op vervanging van verouderd materieel en modernisering van de bewapening en de elektronische apparatuur. Zo werden nieuwe anti-onderzeebootwapens, radars en apparatuur van elektronische contra-maatregelen op schepen geconstateerd.

Er zijn aanwijzingen, dat Albanië als vooruitgeschoven basis van de Sovjet-Unie in de Middellandse Zee zal worden gebruikt. Reeds thans zijn daar 4 Russische lange-afstandonderzeeboten gestationneerd.

- 2 -

GEHEIM

Er wordt op gewezen, dat de bestrijding van Russische onderzeeboten in de Middellandse Zee zeer moeilijk zal zijn, daar aldaar behalve boten van de NATO-landen ook nog 9 boten van de V.A.R., 2 van Joegoslavië en 10 van Spanje opereren, waardoor identificatie wordt bemoeilijkt.

(Opmerking: In de NATO-landen van Europa zijn slechts zeer beperkte militaire voorzorgsmaatregelen getroffen. De Standing Group zal terwille van een gecoördineerd beleid aanwijzingen verstrekken, wanneer verdergaande maatregelen nodig zullen zijn. Dat de militaire maatregelen in het Oostblok moeten worden gezien als een middel om het Westen onder zware politieke druk te zetten en niet als een op handen zijnd offensief, is ook de mening van de hoogste geallieerde bevelhebber.)

Politiek en economisch binnendringen in niet-gecommitteerde gebieden

1. Irak.

De communistische infiltratie in het leger heeft ertoe geleid, dat verscheidene sleutelposities, w.o. divisies en brigadecommando's in handen van communisten of pro-communisten zijn geraakt.

Russische wapenleveranties aan Irak hebben onder andere omvat ruim 100 tanks, waarvan 95 T-54 luchtdoelgeschut, mortieren en motorvoertuigen.

Met vrijwel alle communistische landen zijn handelsakkoorden gesloten. Op 16 maart is een overeenkomst getekend, dat Irak \$ 127 mln. Russische hulp zal ontvangen, voornamelijk voor de bouw van fabrieken, waarvoor ook vele Russische deskundigen naar Irak zullen komen.

De in Irak gestationeerde R.A.F.-en V.A.R.-vliegtuigsquadrons hebben het land moeten verlaten.

2. V.A.R..

Sedert 31 december 1958 zijn uit de Sovjet-Unie in de V.A.R. 64 tanks T-54 ingevoerd en werd een nieuwe tankbrigade geformeerd.

Aan Hongarije is de vol toebedeeld technische steun aan de V.A.R. te verlenen.

Grote werken in de haven van Alexandrië, aanvankelijk aan Westduitse firma's toebedeeld, zullen worden uitgevoerd door Russen.

De Sovjet-leveranties voor uitvoering 5-jarenplan V.A.R. geschieden stipt overeenkomstig de gesloten overeenkomsten. Nasser kenschetst half maart 1959 het communisme als "neo-imperialisme".

3. Soedan.

Op 16 maart werd een handelsverdrag Soedan/Sovjet-Unie gesloten voor transacties tot £ S. 2.350.000. De te leveren goederen zullen met Russische schepen naar Port Soedan worden gebracht.

GEHEIM

4. Nepal.

Een overeenkomst werd getekend voor Russische hulp tot een bedrag van \$ 7,5 mln.

5. Latijns-Amerika.

1. Na omverwerping van het regime Batista in Cuba heeft de C.P. aldaar sterk aan invloed gewonnen, de strijdkrachten worden geïnfiltreerd en het korps ambtenaren is succesvol gepenetreerd. De communisten beheersen regering, politie en militaire strijdkrachten nog niet, maar het is zorgwekkend, dat de regeringsleiders weigeren het gevaar van infiltratie in te zien.
2. Activiteiten C.P.'s in Chili, Columbia, Argentinië en Peru veroorzaken aldaar onrust en stakingen.
3. Uittwijzing Russische en Roemeense diplomaten uit Argentinië en Mexico.
Verbod C.P. en communistische organisaties in Argentinië.

Het communis-
tische blok

1. Verslagen 21e partijcongres C.P.S.U..
2. Verdragen voor ontwikkeling economische en technische samenwerking van Sovjet-Unie met China tot een bedrag van 5 miljard roebels, met Buiten-Mongolië aangaande hulp voor 2 jaar. Handelsovereenkomsten tussen China en Hongarije en China en Tsjechoslowakije.
3. Verklaring Gomulka op 10 maart. De revisionistische ondermijning van het Marxisme-Leninisme is niet de interne aangelegenheid van één C.P., omdat het is gericht tegen de gehele communistische beweging en haar eenheid en solidariteit ondergraaft. Daarom is het revisionisme het grootste gevaar, dat het communisme bedreigt.

C.P.'s en com-
munistische
organisaties
buiten het
blok

1. Toespraak vertegenwoordiger vakbonden in Sovjet-Unie Grishin op vergadering Uitvoerend Comité van het Wereldvakverbond (Warschau 2-6 april).
2. Congres Fédération Internationale des Résistants op 20-22 maart 1959.
3. Zitting Wereldvredeesraad te Moskou 21 februari 1959.
4. Op 1 en 2 april kwamen te Brussel de vertegenwoordigers van C.P.'s uit landen van de Zes bijeen voor beramen plannen van actie tegen KSG en EEG.
5. Half april te Rome anti-Euromarktconferentie van communistische vakbondsleiders uit EEG-landen.

GEHEIM

GEHEIM

Oost-West-
handel

1. Begin maart onderhandelingen handelsovereenkomst Canada/Sovjet-Unie.
2. 18 Maart handelsakkoord Tsjechoslowakije/Benelux.
3. Britse ondernemingen bouwen een bandenfabriek in de Oekraïne. Door Britse firma's hebben vele leveranties van fabrieken en machines in de chemische branche plaats gehad of zijn daartoe contracten afgesloten.

1 juni 1959

GEHEIM

V E R Z E N D L I J S T

Behoort bij KA 1277/87

	<u>Ex.nr.</u>
Minister-President	1
Comité Verenigde Chefs van Staven	2
Chef Luchtmachtstaf	3
Chef Marinestaf	4
Chef Generale Staf	5
Archief	6
Leden en secretaris C.V.I.N.	7 t/m 13
<u>Na ontvangst eventueel commentaar van V.C.S.:</u>	
Leden en secretaris ministerraad	14 t/m 27
Reserve	28 t/m 30

besluit d 9/8 - 57

cc. m. 14 (Bi 2a) mem. 21-1-1963.